

Куцик В. І.,
к.е.н., доц., доцент кафедри економіки, Львівський торговельно-економічний університет,
м. Львів

Кук М. І.,
магістр, Львівський торговельно-економічний університет, м. Львів

Петрів І. В.,
аспірант, Львівський торговельно-економічний університет, м. Львів

ФОРМУВАННЯ ТА ВПЛИВ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ ОБОРОТНОГО ТА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО КАПІТАЛУ НА КРЕАЦІЮ ВАРТОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Анотація. У статті висвітлено важливість та значимість формування та використання інтелектуального капіталу для діяльності підприємства, а також його взаємозв'язок з оборотним капіталом. Досліджена та побудована модель впливу взаємозв'язку інтелектуального та оборотного капіталу на креацію вартості підприємства. Наведені підходи до розуміння поняття "креація вартості" як вагомого та водночас складного чинника, який впливає на подолання несприятливої ситуації на підприємстві, нестабільного ринкового середовища, підвищення інвестиційної привабливості, завоювання вищої ніші в конкурентному середовищі, ефективне формування та залучення в діяльність фінансових ресурсів, зокрема і оборотного капіталу. Зазначено компетенції, за яких, щоденно використовуючи в своїй діяльності, ПрАТ "Карлсберг Україна" досягає успіху в сьогоденній конкурентній боротьбі. Також зазначені інші заходи, які дане підприємство використовує в своїй діяльності (розробка програми заборони безвідповідального споживання пива; програма якісного виробництва пива за всіма європейськими технологіями) для успішного та довготривалого функціонування загалом та підтримки на достатньому рівні важливих фінансово-економічних показників, зокрема оборотного капіталу.

Ключові слова: інтелектуальний капітал, креація вартості, портфоліо компетенцій, стратегічне управління, програма сталого розвитку.

Kutsyk V. I.,
Ph.D., Associate Professor, Associate Professor of the Department of Economics, Lviv University of Trade and Economics, Lviv

Kuk M. I.,
Master's degree student, Lviv University of Trade and Economics, Lviv

Petriv I. V.,
Postgraduate, Lviv University of Trade and Economics, Lviv

FORMATION AND INFLUENCE OF RELATIONSHIP OF CURRENT AND INTELLECTUAL CAPITAL ON CREATING THE ENTERPRISE'S VALUE

Abstract. The article highlights the importance and significance of the formation and use of intellectual capital for the activity of the enterprise, as well as its interrelation with current capital. The model of influence of the relationship of intellectual and current capital on the creation of the enterprise's value is developed and investigated. The approaches to understanding the concept of "value creation" as a weighty and, at the same

time, a complicated factor that affects the overcoming of the unfavorable situation in the enterprise, an unstable market environment, increase of investment attractiveness, conquest of a favourable niche in a competitive environment, effective formation and engagement of financial resources in to the activity, in particular the current capital, are substantiated. The competencies which PJC "Carlsberg Ukraine" daily uses in its activities and make the company successful in today's competition are indicated. Other measures that the company uses in its activities (development of a program for the prohibition of irresponsible beer consumption, a program for quality beer production according to European technologies) for successful and long-term operation in general and maintenance at an adequate level of important financial and economic indicators, in particular current capital, are also indicated.

Key words: intellectual capital, value creation, portfolio of competences, strategic management, sustainable development program.

Постановка проблеми. Формування та правильне використання інтелектуального капіталу для будь-якого виду та форми підприємства є вкрай важливим завданням. Адже від стану накопичення та рівня реалізації інтелектуальних ресурсів залежить діяльність підприємства: Як довго буде існувати підприємство? Що нового буде використовувати в своїй діяльності підприємство? На якому рівні в конкурентній боротьбі буде знаходитися підприємство? Яким чином можна покращити (підвищити) кінцеві результати діяльності підприємства? тощо.

Проблема насичення підприємства інтелектуальним капіталом породжує багато проблем, зокрема проблему ефективного формування та використання оборотного капіталу. Оборотний та інтелектуальний капітал, два різних визначення, однак дані поняття перебувають у тісному взаємозв'язку та взаємозалежності, а саме: яким рівнем інтелектуальних ресурсів насичене підприємство, такий рівень формування та використання важливих показників спостерігається в процесі діяльності, зокрема і рівень формування та використання оборотного капіталу.

За сучасних умов господарювання більшість вітчизняних підприємств стикаються з проблемою гострої нестачі оборотного капіталу, що є однією з основних причин породження кризових явищ ефективного господарювання та економічного розвитку підприємства. Також існує проблема надлишку оборотного капіталу (обсягу оборотних активів), що також негативно позначається на діяльності підприємства. Всі ці проблеми виникають внаслідок неефективного використання інтелектуальних ресурсів.

Тому одним із найактуальніших завдань щодо забезпечення довготривалого належного фінансового стану підприємств є суттєве вдосконалення політики управління інтелектуальним капіталом, а отже і оборотним капіталом, і на основі цього розробка стратегії управління його ефективністю формування та використання.

Взаємодія інтелектуального та оборотного капіталу чинить суттєвий вплив на креацію вартості підприємства як основного механізму підвищення результативності діяльності та подолання несприятливих ситуацій на підприємстві.

Аналіз останніх джерел та публікацій. На основі аналізу різних джерел спостерігаємо, що

даній темі, а саме: формуванню та впливу взаємозв'язку інтелектуального та оборотного капіталу на креацію вартості підприємства, приділяли увагу незначна кількість дослідників. Проте багато вчених-науковців спочатку аналізували, а потім синтезували зібрану інформацію, що стосується окремих понять: оборотний капітал, інтелектуальний капітал та креація вартості підприємства. Зокрема, це Б. М. Андрушків, І. Ансофф, Ш. Балбірер, А. Берлі, Л. Вальрас, П. Дойль, Т. Копеланд, Т. В. Куклінова, О. Мендрул, Т. Момот, В. Петренко, О. М. Собко, О. Терещенко, Я. О. Топільницька, В. Петренко, С. Ілляшенко, А. Чухно та багато інших. Отож бачимо, що питання щодо креації вартості підприємства є актуальним, досліджувалося та буде досліджуватися в майбутньому, оскільки бізнес-середовище функціонує на основі гнучкого та безперервного принципів, тобто постійно змінюється та вдосконалюється.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження формування та впливу взаємозв'язку оборотного та інтелектуального капіталу на креацію вартості підприємства як основного фактора ефективного формування та використання оборотного капіталу.

Виклад основного матеріалу дослідження. В сьогоденні складних, глобальних умовах ведення бізнесу необхідно приділяти увагу не тільки кінцевому фінансовому результату підприємства, а першочерговим є синтезувати та аналізувати насиченість підприємства інтелектуальним капіталом.

Домінантною ознакою розвитку сучасної економіки на всіх її рівнях є посилення ролі інформації та знань, активної спрямованості виробничих структур на інноваційно-інтелектуальну діяльність, інтенсивне накопичення і використання інтелектуального капіталу. Формування інтелектуального капіталу підприємства є однією з цілей його діяльності, що підвищує ринкову вартість підприємства та приносить цінність не лише його власникам, менеджерам, працівникам, а й локальним громадам, у середовищі яких воно функціонує, національній економіці загалом [1, с. 286].

Саме насичення підприємства інтелектуальним капіталом закладає фундамент злагодженої, перспективної реалізації поставлених цілей, ведення успішної діяльності, існування в ефективно досягнутому стратегічному бізнес-середовищі.

“Співпрацювати з кожною новою трансформаційною зміною сьогодення” є певним примусом для підприємств. Адже не сприйняття нових змін та здійснення діяльності за минулими методами та законами є наслідком породження банкрутства та ліквідації бізнесу.

Господарські суб’єкти, які хочуть модернізувати свої конкурентні переваги в напрямку вартісних чинників, змушені перемішувати акценти на генератори, які мають інтелектуальне походження: знання, компетенції, інформаційно-комунікаційні технології, інтелектуальну власність, що в результаті спричинює посилення їх креативної спроможності [3, с. 6].

Інтелектуальний капітал – це одна з найскладніших економічних категорій, яка досліджується з позицій цінностей, процесу та результату. Інтелектуальний капітал – це сукупність різних інтелектуальних цінностей, які в процесі свого обігу та кругообігу приносять додаткову вартість та забезпечують конкурентні переваги особі, підприємству чи

державі. Інтелектуальний капітал можна розглядати як різновид капіталу, який має відповідні ознаки капіталу і водночас відтворює характерні лише для нього специфіку та особливості [5, с. 361].

Крім цього, слід зазначити, що інтелектуальний капітал знаходиться на найвищому щаблі серед усіх видів капіталу, породжуючи та впливаючи на них.

За відсутності інтелектуальних ресурсів підприємство не зможе формувати та використовувати будь-які інші ресурси, без винятку, і оборотного капіталу. Взаємозв’язок інтелектуального та оборотного капіталів є досить не простим для обґрунтування та аналізу питанням, а отже, і актуальним.

Інтелектуальні ресурси разом з оборотним капіталом перебувають у взаємозв’язку, взаємозалежності, взаємодії, взаємодоповненні; рисою, яка об’єднує дані поняття, є формування та здійснення впливу на креацію вартості підприємства. Інтерактивна модель формування та впливу взаємозв’язку інтелектуального та оборотного капіталу на креацію вартості підприємства подана на рисунку 1.

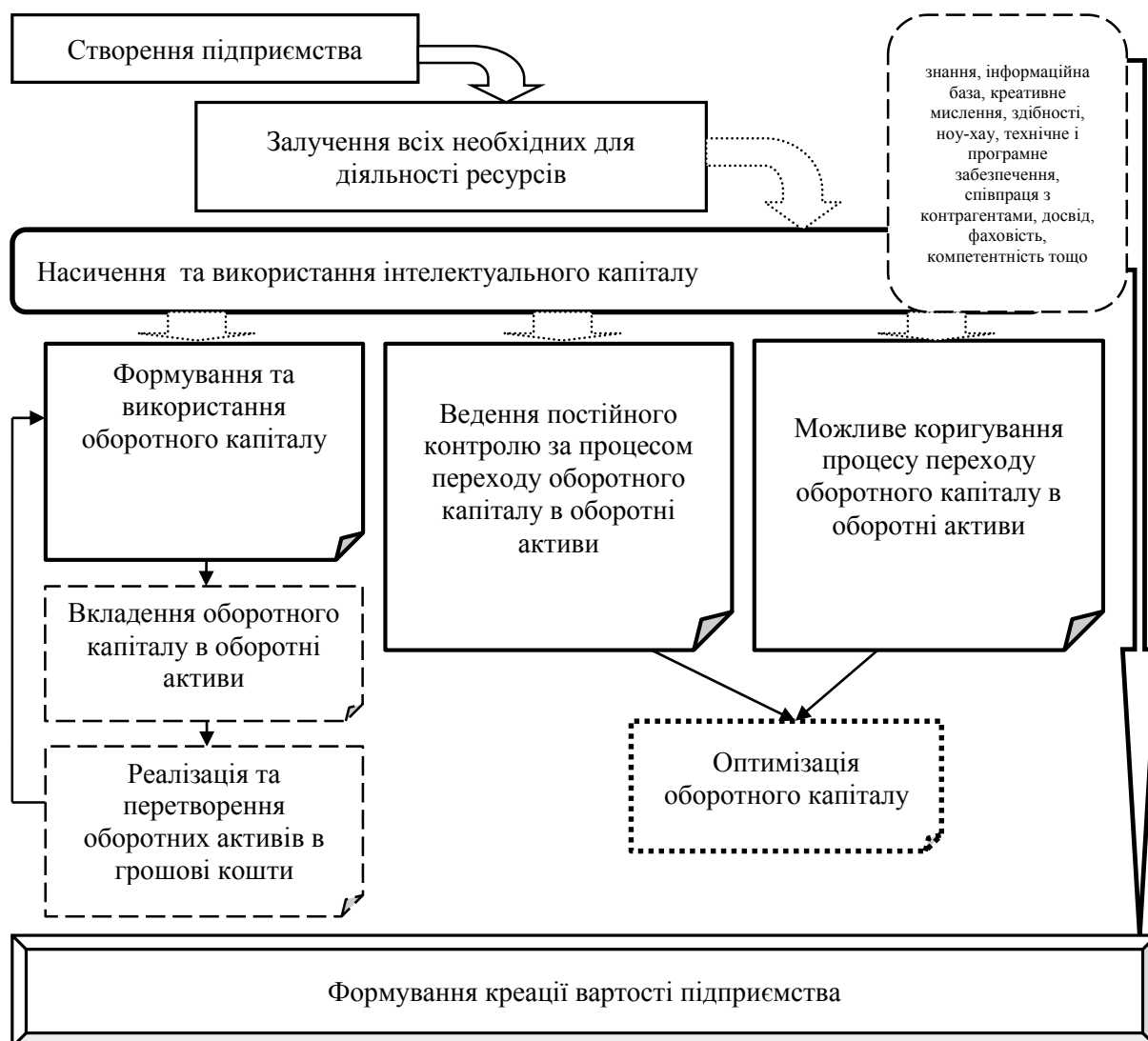

Рис. 1. Інтерактивна модель формування та впливу взаємозв’язку інтелектуального та оборотного капіталу на креацію вартості підприємства (авторська розробка)

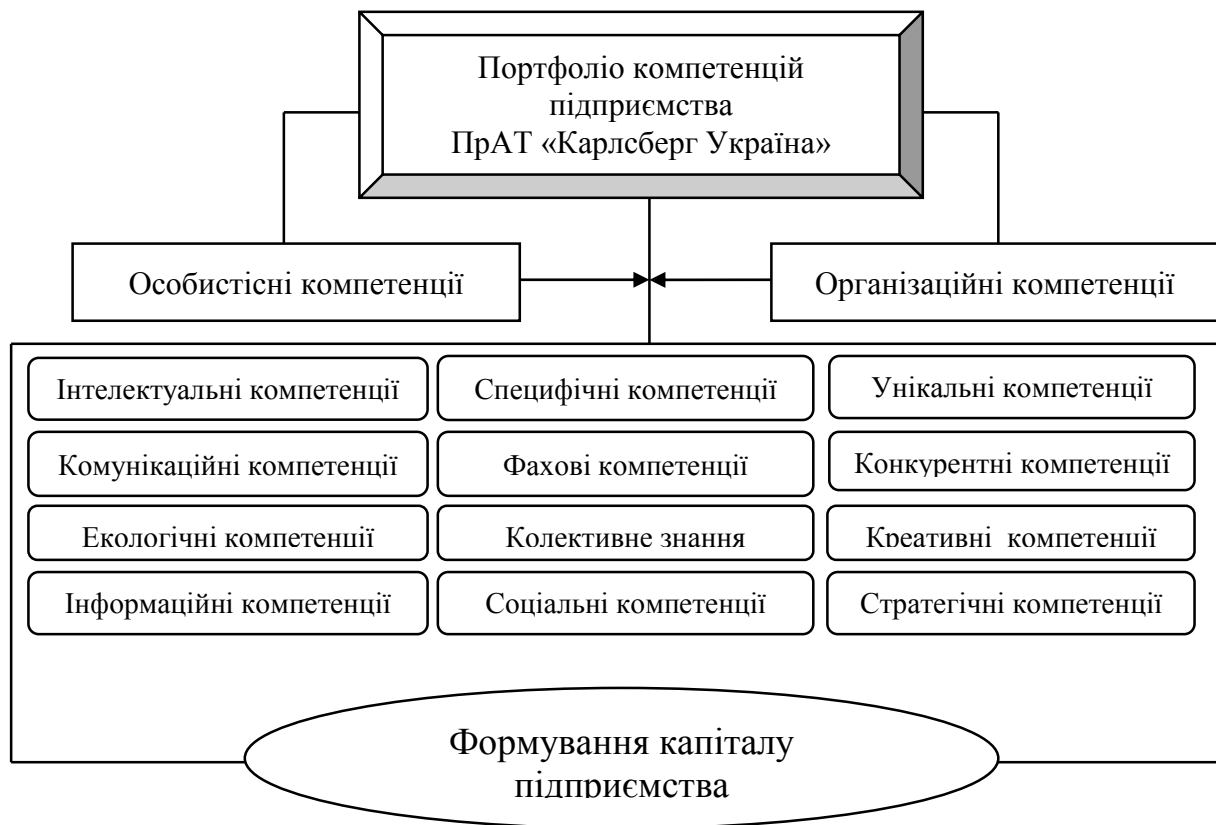

Рис. 2. Схематичне представлення портфоліо компетенцій ПрАТ «Карлсберг Україна» [складено за джерелом 3, с. 269]

Постійна підтримка процесів креації вартості підприємства є основним чинником, який впливає на подолання несприятливої ситуації на підприємстві, нестабільного ринкового середовища, підвищення інвестиційної привабливості, завоювання вищої ніші в конкурентному середовищі, ефективне формування та залучення в діяльність фінансових ресурсів, зокрема і оборотного капіталу.

Чим ефективніше використовується інтелектуальний капітал, тим якіснішою та грамотнішою буде обрана стратегія управління ефективністю формування та використання оборотного капіталу і тим самим буде здійснюватися позитивний вплив на позицію формування креації вартості підприємства, оскільки довгострокове успішне функціонування в бізнес-середовищі є одним із основних завдань будь-якого підприємства.

Інтелектуальний капітал має різноманітні форми прояву: покращання обслуговування, здібності працівників, вміння вирішувати певні проблеми, позиція підприємства на ринку, технології тощо [2, с. 128].

Загалом питання взаємозв'язок інтелектуального та оборотного капіталу і впливу на формування креації вартості підприємства є складним та водночас важливим. Нижче наведемо підходи до розуміння поняття «креація вартості»:

- онтологічний – дозволить обґрунтувати існування поняття вартості підприємства, зважаючи на різноманітність і багатогранність його трактування економічною думкою;

- гуманістичний – дозволить синтезувати поняття вартості підприємства в межах економічних, психологічних, культурологічних і соціологічних аспектів, що є особливо актуальним для сучасного етапу економічного поступу суспільства;

- епістемологічний – дозволить виявити технології вивчення процесів креації вартості підприємства та резерви підвищення її ефектів [4, с. 22].

Фундаментом для ефективного функціонування підприємства, скерованого на формування та ефективне використання оборотного капіталу, що формує та впливає на креацію вартості підприємства, слугує розробка та структуризація портфоліо компетенцій на прикладі ПрАТ «Карлсберг Україна» (рис. 2).

Кількісний перелік ідентифікаційних компетенцій підприємства залежить від розміру суб'єкта господарювання, обсягів виробництва тощо [6].

ПрАТ «Карлсберг Україна» потужно використовує свій інтелектуальний капітал, тому і ефективність формування та використання оборотного капіталу є на достатньому рівні.

Також однією з основних причин потужного та успішного розвитку ПрАТ «Карлсберг Україна» є скупчення максимального рівня інтелектуальних ресурсів у формуванні соціальної програми відповідального споживання пива. Слід зазначити, що надмірне споживання алкоголю є шкідливим для здоров'я самої людини, яка споживає, а також для оточуючих. Тому, зважаючи на такі негативні наслідки, які можуть призвести до нещасних випадків,

підприємство, основною метою діяльності якого є отримання прибутку від виробництва та реалізації пива, розробило та дотримується програми сталого розвитку Carlsberg Group. Одним із основних є розділ, який відповідає за відповідальне споживання пива покупцями (замовниками), а саме “НУЛЬ без відповідального споживання”. Даний розділ запобігає зловживанню алкоголем і відповідно забороняє безвідповідальну поведінку, наприклад керування в нетверезому стані або вживання алкоголю неповнолітніми. Найчастіше все перераховане є результатом складного поєднання соціальних і особистісних факторів, і Carlsberg Group працює з міжнародними науковими експертами в галузі охорони здоров'я та психології поведінки, щоб визначити заходи, які допоможуть споживачам робити здоровий і відповідальний вибір.

ПрАТ “Карлсберг Україна” може похвалитись якістю та технологією своєї продукції. Кожен із продуктів виробництва пива відрізняється унікальним рецептом, що надає йому виразний смак, вигляд та консистенцію. Впродовж усього ланцюга постачання підприємство працює над тим, щоб гарантувати постійну відповідність рецептів точним специфікаціям, визначеним для кожного продукту. Також підприємство пильнує якість на всіх етапах виробництва.

Зважаючи на наведені характеристики діяльності ПрАТ “Карлсберг Україна” можна спрогнозувати успішну та довготривалу подальшу роботу підприємства в складному конкурентному бізнес-середовищі.

Висновки і перспективи подальших досліджень у даному напрямі. Отже, дане питання взаємозв'язку оборотного та інтелектуального капіталу є дуже складним у сучасних умовах господарювання питанням. Хоча дані поняття є різними за значенням та характеристикою, проте включають і багато спільних рис, зокрема вплив на креацію вартості підприємства.

Збагачення підприємства достатнім рівнем інтелектуального капіталу породжує сприятливу та перспективну участь підприємства в складному, мінливому конкурентному середовищі.

Розроблена нами інтерактивна модель формування та впливу взаємозв'язку оборотного та інтелектуального капіталу на креацію вартості підприємства показує нам життєвий цикл діяльності підприємства (на основі формування та використання оборотного капіталу) від його створення до досягнення креації вартості підприємства. Бачимо, що без використання інтелектуальних ресурсів формування та ефективне використання оборотного капіталу є неможливим. Підприємство повинно володіти рядом компетенцій для досягнення поставлених цілей. Проаналізоване нами ПрАТ “Карлсберг Україна” має та щоденно використовує свої компетенції, на основі чого багато років функціонує на внутрішньому та зовнішньому ринку з ефективним прогнозом на перспективу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Андрушків Б. М. Сучасна парадигма формування інтелектуального капіталу і вартості підприємства / Б. М. Андрушків // Економічний аналіз. – 2017. – Т. 27. – № 1. – С. 286-289.
2. Куклінова Т. В. Роль інтелектуального капіталу в розвитку малих і середніх підприємств / Т. В. Куклінова // Вісник Хмельницького національного університету. – 2011. – Т. 3, № 4. – С. 128-132.
3. Собко О. М. Інтелектуальний капітал і креація вартості підприємства : монографія / О. М. Собко. – Тернопіль : ТНЕУ, 2016. – 444 с.
4. Собко О. М. Теорія створення вартості підприємства в економічній і фінансовій думці: ретроспективний погляд і вектори розвитку [Електронний ресурс] / О. М. Собко // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету – 2015. – Вип. 10. – С. 20-26. – Режим доступу: <http://vestnik-econom.mgu.od.ua/journal/2015/10-2015/05-.pdf>.
5. Топільницька Я. О. Інтелектуальний капітал та інтелектуальний потенціал: взаємообумовленість та розмежування категорій / Я. О. Топільницька // Збірник наукових праць. – 2012. – Вип. 33. – С. 353-362.
6. Filipowicz G. Zarzadzanie zawodowymi kompetencjami zawodowymi / G. Filipowicz. – Warszawa : Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, 2004. – P. 56.

REFERENCES

1. Andrushkiv, B. M. (2017), Suchasna paradyhma formuvannia intelektual'noho kapitalu i vartosti pidpryemstva, Ekonomichnyj analiz, T. 27. № 1. S. 286-289.
2. Kuklinova, T. V. (2011), Rol' intelektual'noho kapitalu v rozvytku malykh i serednykh pidpryemstv, Visnyk Khmel'nyts'koho natsional'noho universytetu, T. 3, № 4. S. 128-132.
3. Sobko, O. M. (2016), Intelektual'nyj kapital i kreatsiia vartosti pidpryemstva, TNEU, Ternopil', 444 s.
4. Sobko, O. M. (2015), Teoriia stvorennia vartosti pidpryemstva v ekonomichnij i finansovij dumtsi: retrospektyvnyj pohliad i vektory rozvytku, Naukovyj visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu, vyp. 10, s. 20-26, available at: <http://vestnik-econom.mgu.od.ua/journal/2015/10-2015/05.pdf>.
5. Topil'nyts'ka, Ya. O. (2012), Intelektual'nyj kapital ta intelektual'nyj potentsial: vzaiemoobumovenist' ta rozmezhuвання katehorij, Zbirnyk naukovykh prats', vyp. 33, s. 353-362.
6. Filipowicz G. (2004), Zarzadzanie zawodowymi kompetencjami zawodowymi, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa, p. 56.